

МЕСТНИТЕ ИЗБОРИ НЯМА ДА ПРЕДИЗВИКАТ ПРЕДСРОЧНИ ПАРЛАМЕНТАРНИ

Много е вероятно политическото партньорство на национално ниво да се пренесе и на местно, защото политическата ни система е силно фрагментирана, казва специалистът по регионално развитие и местно самоуправление

проф. д-р Васил Гарнизов

ИНТЕРВЮ **ВЕСЕЛИН СТОЙНЕВ**
ФОТОГРАФ **ТОНИ ТОНЧЕВ**

Могат ли местните избори в края на октомври и началото на ноември да пренесат „сглобката“, управленската „некоалиция“ от национално ниво по места, г-н Гарнизов?

„Сглобка“ е пренебрежителна дума, понякога в езика ни като че ли не достигат неутрални термини, които да опишат случващото се. На национално ниво имаме някаква форма на партньорство в най-широкия смисъл на думата. Да, много е вероятно това партньорство да се пренесе и на местно ниво, защото политическата ни система е много фрагментирана. Причините за това са много, но така или иначе няма монолитни политически субекти по места.

С изключение на ГЕРБ.

Да, но резултатите на ГЕРБ в годините, особено в големите градове, показват, че този монолит ерозира. Още когато Вили Лилков се яви за кмет в София през 2015 г., ГЕРБ загуби 6 места в Общинския съвет. Тогава Реформаторският блок взе 6% повече за листата от кандидата за кмет, който бе подкрепен само от ДСБ, която после Лилков напусна. Този пример със София е съпоставим с общинските съветници и в други големи градове.

По правило местните парламенти са доста по-шарени от националния. Мнозина хора не знаят, че за разлика от Народното събрание, чийто мандат може да бъде прекратен предсрочно, това не може да се случи с общинския съвет. Затова в местните парламенти се намират някакви форми на партньорства, в които се включват най-различни субекти. Още повече че у нас има твърде голям брой

общински съветници. И при много нисък дял гласуващи съвсем малко избиратели са достатъчно, за да се спечели представителство в съвета. Например „Атака“, която вече не е представена на национално ниво, на последните избори в София през 2019 г. получи 7500 гласа и вкара трима съветници. А Борис Бонев, който нямаше листа, с 43 000 гласа вкара само себе си. В този смисъл няма как на местно ниво да не се търсят най-различни формули, за да има управление на общината.

В страната още няма яснота за кметските кандидатури, но в София картината е почти ясна, очаква се само номинацията на ГЕРБ. Какво очаквате да направи Бойко Борисов в столицата?

Стратегията на Борисов е да отслаби коалицията ПП-ДБ както на национално, така и на местно ниво. И това става чрез фрагментиране на десния вот. Борисов определено подкрепя явяването на Вили Лилков като самостоятелен кандидат, правейки си сметката, че той ще вземе 8 – 10 хиляди гласа, което значи 3 – 4 общински съветници (разбира се, отсега не знаем каква ще е избирателната активност и колко гласа ще са достатъчни за едно съветническо място). Очаквам да търси подобни възможности и в Пловдив, Варна, Русе и др. големи градове – да има разнობой между кандидатите от центъра към дясно, за центъра към ляво има кой да се грижи, там разнობоят между социалисти, социалдемократи, левици, алтернативни червени, президента сякаш е налице.

Така че политическата фрагментация, която виждаме на

ПРОФ. Д-Р ВАСИЛ ГАРНИЗОВ

**Е СЪЗДАТЕЛ НА ДЕПАРТАМЕНТА ПО АНТРОПОЛОГИЯ
В НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ, КЪДЕТО ПРЕПОДАВА И СЕГА.**

Преподавателската му работа засяга тематика на регионалното развитие, местното самоуправление, градското развитие, антропологията и социологията. Изследователските му проекти добавят трансграничното сътрудничество и културното наследство. Завършил е българска филология в СУ „Св. Климент Охридски“, защитил е докторат в Института по фолклор на БАН „Смърт и погребение у българите“, където изследва темата за ужаса от смъртта във всекидневието. Специализира социална антропология в авторитетния парижки институт за социални науки EHESS. Зам.-министър на регионалното развитие в правителството на Иван Костов (1997 – 2001).

През годините е представял няколко самостоятелни фотоизложби.

национално ниво, е още по-голяма на местно заради характера на политическата ни система. Ако намалим наполовина общинските съветници в София или ги сведем до 12 души, като в един Ню Йорк, тогава самата политическа система ще работи за уедряване. Сега тя допълнително помага за раздробяване на политическото представителство. Дали уедряването, или раздробяването е по-справедливо и по-умно, е отделен въпрос.

Но ако по закон София има 61 общински съветници, то големи, но в пъти по-малки от нея градове имат 51, а общини с население на столичен район имат местни парламенти колкото половин софийски.

Да, но това е тема, която трябва да се адресира след тези местни избори. И тук не става дума за промени в конституцията, а в закона за местното самоуправление – дали да намалим броя на съветниците, дали да ограничим мандата на кметовете (което излишно е сложено в пакета за конституционни промени). Има кметове с по 7 и повече мандата. Да, като нямаш много качествени кандидати по места, хората избират един и същи. Но в същото време така се затваря вратата за конкуренция и нови поколения политици в местната политика. А следващата стъпка в тази посока е делегитимиране на местната демокрация. Кое то пък е проблем на националната сигурност. Защото местната демокрация е най-близо до гражданите и дава най-тежки доказателства за негодността на системата. Която, ако не работи за освежаване на поколенията, на мрежите, ако щете – на клиентелите, няма да видим добро.

А не трябва ли да се върви и към окрупняване на общини и области? Не може с население под 7 млн. души да имаме 265 общини и 28 области. Половината общини са с население под 10 000 души!

Процесите след Втората световна война дадоха тласък на местното самоуправление и местната демокрация. Местната демокрация се разглеждаше като алтернатива на силно репресивни авторитарни режими. Ненаправно една от най-важните задачи на Съвета на Европа е да подкрепя развитието на местната и регионална демокрация за сметка на частично отслабване на централната власт в някои сфери особено що се отнася до здравни, социални и образователни услуги. Това, както и локалният патриотизъм, доведе – и не само у нас – до раздробяване. В Гърция например общините станаха много по-малки от тези у нас (общините там са 325, а населението е 10,3 млн. души, бел. ред.). Това беше проблем и във Франция, и в други страни. Към този проблем обаче не бива да се подхожда невнимателно. Ако наистина местната демокрация е фундаментът

на демократичното съществуване, дори и малки, трябва да позволим на общините автономно да съществуват в рамките на тяхната сила. Ако са толкова малки и не могат да предоставят определени услуги, например здравни, ще трябва да се кооперират. Ако не могат да поддържат едно училище, трябва да се кооперират.

Няма ли за пореден път на тези избори хората да се съсредоточат върху мажоритарния вот и да натоварят със свръхочаквания кметовете, а общинските съвети да минат на заден план, което пък да улесни прикриването на политически колаборации? Всъщност по-голямата власт не е ли в общинските съвети, не в кметовете?

Властта е разпределена между кмета и общинския съвет. Откъсвайки се от тоталитарния режим преди повече от три десетилетия, ние от самото начало – и в конституцията, и в законите – се бяхме посветили на задачата как да не бъде допуснат нов Тодор Живков. Тази голяма политическа задача на национално ниво се възпроизведе донякъде и на местно – как да не допуснем малки тодорживковчета да стиснат за гушата местните общности. У нас решението бе намерено по този начин – кметът се избира пряко и в този смисъл той има много висока легитимност, общинският съвет се избира с партийни листи и в някакъв смисъл е със занижена легитимност. Но откакто има преференциален вот, мнозина кандидати за съветници могат да правят мажоритарни кампании и това донякъде компенсират дефицита на пропорционалния вот.

На практика съперничеството в местната власт е между председателя на общинския съвет и кмета. Единият не може да направи нищо без другия. Председателят на съвета е начело на орган, който взема много важни решения за концесии, за възлагане на обществени поръчки, за имоти, обаче не е изпълнителен орган и не може пряко да възлага на никого нищо. Затова непрекъснато трябва да е в диалог с кмета. Да си спомним времето, когато Евгений Бакърджиев беше председател на Столичния общински съвет, а Стефан Софийски – кмет. Те трябваше непрекъснато да се договарят – пряко или чрез техни проксити, като Антоан Николов или Любомир Павлов. Това бяха много сложни времена на голяма общинска приватизация, на сблъсък на много големи интереси и тази постройка на разделение на властите между съвета и кмета доведе до някакво стабилно функциониране на общината. Това, разбира се, стана за сметка на огромни компромиси, но то все пак създаде стабилна основа за развитието на София. София се развива с темпове, несъпоставими с тези на страната. Тя вече е на средното

За разлика от Народното събрание, чийто мандат може да бъде прекратен предсрочно, това не може да се случи с общинския съвет.

Стратегията на Борисов е да отслаби коалицията ПП-ДБ както на национално, така и на местно ниво. И това става чрез фрагментиране на десния вот.

ниво на ЕС по БВП на глава от населението, доходи и покупателна способност. Когато ЕС трябваше да каже дали отговаряме на маастрихтските критерии, дали у нас има политически плурализъм, пазарна икономика, свобода на събирания, на медиите – те гледаха София. И София реално отговаряше на всички критерии. В този смисъл България не се е промъкнала, а напълно заслужено влезе в ЕС, защото тогава ЕС разглеждаше София като България. В един от разговорите ми преди време с тогавашната шефка на голямата дирекция на ЕС „Регионално развитие“ Елизабет Славков тя ми каза: в европейските мащаби цяла България е един еврорегион и сърцето на този регион е София, та, ако искаме да направим бързо заключение – гледаме какво става в София, когато искаме повече анализи – разширяваме към другите големи градове, после, заради селската програма – включваме и селата. Но през цялото време те гледаха София, мислейки за България.

Тогавашните избори в София не са ли много повече политически, отколкото местни, за разлика от останалите общини?

Точно така, макар и местни, изборите в София винаги са получавали национален отзвук и интерпретация. Първо, заради огромната тежест, която София има в икономическия, политическия и културния живот на страната. Второ, поради близката ни история, която сочи, че постът на кмета на София – като легитимност, власт и възможности, на практика го превръща в национална политическа фигура. Стефан Софийски беше столичен кмет и служебен премиер, Бойко Борисов бе половин мандат кмет и няколко мандата премиер. Йорданка Фандъкова би могла да има подобна съдба, ако ГЕРБ я бяха издигнали за президент, когато беше на върха на популярността си до средата на втория си мандат.

Ако общинските проблеми във всички общини до голяма степен са еднакви – чистота, тротоари, транспорт, незаконно строителство, детски градини, някъде ВИК и престъпност, в София сякаш това дали кандидатът е от една, или друга партия, е по-важно от това дали обещава да направи тротоари, т.е. изборът не е ли повече партийно-политически?

Партийно-политически е местният вот и в провинцията. Там също има значение дали зад теб стои ГЕРБ, ДПС, ДСБ, „Да, България“, БСП... Щом хора се организират, за да подкрепят един кандидат или да се противопоставят на друг, вече имаме партийна политика – дори тази организация

да не е регистрирана като политическа партия, тя действа като такава. Въпросът е, че в София като в лаборатория се премерва бъдещето на политическите формации. Ако ГЕРБ продължи да спада в София, обратът му е невъзможен и в страната. Но ако Борисов успее да запази броя на общинските си съветници, това ще е знак за оцеляване. Защото на парламентарно ниво той успява да бъде устойчив. Но ако наложим националната карта върху местната, ще видим, че тази устойчивост на ГЕРБ се дължи именно на местата, където тя държи местната власт. Затова има хипотеза, че едно лошо представяне на ГЕРБ в София, Пловдив, Бургас, Варна и Русе ще е сигурен симптом за процеси на развала в тази формация.

Въпреки заявките на най-успешните кметове на ГЕРБ – бургаския Димитър Николов и старозагорския Живко Тодоров, че повече няма да се кандидатира, вероятно ще им се наложи да излязат отново на изборите, защото партията не може да си позволи да загуби тези „в кърпа вързани и“ градове.

Затова говоря за броя на общинските съветници. Чий кмет е Златко Живков в Монтана например? Той беше кмет на ОДС, след това остана в СДС заедно със серия от сини кметове, които помогнаха на СДС да оцелее като кметска партия. След това бяха припознати от ГЕРБ. Димитър Николов също беше един много качествен функционер на СДС в Бургас. Не знам дали Николов и Тодоров ще бъдат издигнати отново, преди началото на септември Борисов няма да каже нищо. Но наистина има голяма степен на вероятност, да речем, около 50 на сто, Борисов да помоли свои стари успешни кметове (без софийския) отново да се кандидатира. Дали те ще са свободни да му откажат, никой от нас не знае. Главният въпрос е дали кандидат-кметът тегли общинската листа, добавя ли стойност. Това важи за всички участници в изборите.

Най-нормално е мажоритарният кандидат – кметът, да тегли листата, а не да остане чувствително под нея, както стана с последните двама десни кандидат-кметове в София – Вили Лилков (2015 г.) и Борислав Игнатов (2019 г.).

Много е нормално да тегли листата, мисля, че Васил Терзиев сега има голям шанс да тегли въпреки проблемите си с фамиленото наследство от „Държавна сигурност“. Според мен сега ПП-ДБ-Спаси София могат да разчитат на 190 000 гласа, а ГЕРБ на 110 000. И разликата от 80 000 не може да се стопи бързо. Така че при всички положения ще се стигне до балотаж. Ако ГЕРБ застане зад Вили Лил-

ков, вероятно би скъсил тази дистанция с 15 – 20 хиляди гласа. Но реално нито Борисов иска да подкрепи Лилков, нито Лилков ще посмее да приеме подкрепа от Борисов. Борисов няма да подкрепи Лилков, първо, защото около него се събраха хора, които отдавна са се отдалечили от ДСБ и са се закачили към ГЕРБ или СДС. Освен това самият Лилков се възприема в средите на ДСБ като ренегат, а до него също има такива „ренегати“ – Петър Москов, Иван Сотиров, дори Богдана Карадочева и Стефан Димитров, които отдавна се прислониха към ГЕРБ. Второ, има опасност Лилков да дръпне гласове от СДС, което евентуално да намали резултата на евентуалната коалиция ГЕРБ-СДС. Още не знаем дали ще има такава, или СДС ще застане зад Лилков, за да могат после с ГЕРБ да направят някаква коалиция.

Лилков може ли да реши балотажа?

Той взема гласове от някаква електорална периферия, която се колебае между СДС и ДСБ. Взема ги от архиседарите, които не са реално при ГЕРБ. Но не може да стопи дистанцията от 80 000 гласа на балотажа – много е разпознаваем като партньор на Йорданка Фандъкова и ГЕРБ и няма голяма добавена стойност за втори тур. Т.е. и на двата тура Лилков ще е по-скоро обстоятелство, отколкото фактор.

Дава ли Борисов сигнали към структурите си?

В София ГЕРБ по един демократичен начин си проведе местните събрания, които излъчиха кандидати за общински съветници, районни кметове и столичен кмет. Те номинираха председателя на Общинския съвет Георги Георгиев за столичен кмет. Това означава, че Борисов не е дал никакъв сигнал отгоре, с което казва на структурите си – стягайте се. И това е вторият аргумент освен този, че Лилков не му решава математическата задача – той е организационен и символен. Борисов трябва да направи нещо, за да си укрепи партията. Защото на партийните събрания идват все по-малко членове, все по-малко хора са активни в изборните кампании, а това означава, че активните хора в София, особено тези с бизнес, започват да се оглеждат кой реално може да им реши проблемите. И нищо чудно да се преориентират в подкрепата си, ако кандидатите на Борисов не са убедителни. Става дума за няколко хиляди души, които имат реален сериозен бизнес, за които не е толкова важно как се казва министърът на

отбраната, но е изключително важно как се казват кметът, председателят на СОС, на бюджетната и на комисията по градоустройство.

ГЕРБ може да издигне Георги Георгиев, но може и председателя на парламента Росен Желязков, чието име също се спряга за столичен кмет.

Да, ако Борисов остави Георгиев, това е знак за подкрепа на местната организация, тогава те си поемат отговорността. Но може да извади и голяма фигура, която обаче трябва да е напълно разпознаваема от членовете и симпатизантите на ГЕРБ като своя. Да, Желязков е такъв и е бил на всички управленски нива – в общината, областен управител, в Министерския съвет, в парламента. Ако ГЕРБ издигне в София кандидат за кмет от ГЕРБ, това би било битка за идентичност. За да може Борисов да излезе от местните избори с не особено накърнена партия.

Какъв резултат от местния вот би дал основания да се търсят предсрочни парламентарни избори?

В навечерието на едни отдавнашни местни избори Симеон Сакскобургготски трябваше да даде сигнал – дали НДСВ да възпроизведе националната коалиция в аналогични местни партньорства, или да бъде оставено на местните политици да се договарят помежду си за доброто на общината. Сигналът му беше – оставяме ги да се разбират. С което каза, че няма да допусне резултатите от местния вот да се разглеждат като национален референдум.

Сега Борисов се държи по същия начин, но същото важи и за ПП-ДБ. Нямаме идея и президентът Радев как ще участва, той също търси да придърпа кметове и да има туктам съветници. Не знаем вляво как ще са нещата, дали ще остане линията на Корнелия Нинова – малки сме, но без нас не може, или тази на Георги Първанов – всички в един влак, пък след изборите кой откъде е. Затова ми се струва, че каквото и да стане на местните избори, то няма да е повод за вот на недоверие или за сваляне на ротационното управление. Всички играят със скромни профил. Може би защото националното политическо партньорство зависи главно от външни събития. Докато продължава войната в Украйна, не вярвам местните избори да предизвикат предсрочни парламентарни. Това, което могат да направят обаче, е – и така ще бъдат четени – да се види какво е моментното организационно състояние на партиите и кой, къде, какви местни коалиции може да постигне. **В**

Делегитимирането на местната демокрация е проблем на националната сигурност. Защото местната демокрация е най-близо до гражданите и дава най-тежки доказателства за негодността на системата.